

Mi újság a Reach háza táján?

Ketyeg az óra az EU vegyipari programjában, a Reach-ben. 2013. május 31. az évi 100 tonnánál nagyobb mennyiségben gyártott vagy importált vegyi anyagok regisztrációs dossziéjának benyújtási határideje, ami sok gyártónak okoz nehézségeket. Az első periódusban benyújtott dossziék alapján az ECHA szorgalmasan dolgozik, és várható, hogy hamarosan eddig fontosnak tartott vegyi anyagokat iktatnak ki részben vagy egészen a vegyiparból. 2014-2020 között az EU Horizon 2020 nevű kutatási keretprogramjában 80 milliárd EUR-t fordít a gazdaság növekedését segítő kutatásokra. Vajon legyőzheti-e a kreativitás a Reach által felállított korlátokat?

Tárgyszavak: vegyipar; EU; vegyipari törvény; Reach; regisztráció; határidő; engedélyezés; tiltás; kutatási program; Horizon 2020.

Vélemények a Reach újabb határideje kapcsán

2013. május 31. a határidő az EU vegyipari programja, a **Reach (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemical Substances)** szerint az egyes vállalatok által évi legalább 100 tonna mennyiségben előállított vagy importált vegyi anyagok regisztrációra vonatkozó kérelmének benyújtására. Ezzel párhuzamosan a programot illető kritikák is elérték eddigi legmagasabb szintjüket. Az öt év óta futó program kezdete óta finomítottak ugyan valamennyit a Reach-en, *az EU vegyipari politikája mégis elégedetlenséget vált ki elsősorban a műanyagiparban.*

Az európai műanyaggyártók Brüsszel központú **PlasticsEurope** testületének tagjai a nyugat-európai műanyagipar több mint 90%-át képviselik. Ennek a testületnek a kommunikációs menedzsere, *Sandra Bohnert* hangot is adott ennek, és kijelentette, hogy a Reach gátolja a vállalatok innovációs lehetőségeit. A műanyagok fejlesztése új katalizátorok, új gyártási eljárások, új összetételek és receptúrák alkalmazásával jár. A regisztrálásukkal járó bonyolult bürokrácia azonban inkább fékezi, mint serkenti a kreativitást. Jó példa erre a monomerek, különösen az importált polimerek monomerjeinek regisztrációjára vonatkozó merev szabályrendszer, amelynek alapján az Európai Vegyi Ügynökség (**ECHA, European Chemicals Agency**) elképesztően részletes követelményrendszert állított fel, és emiatt ezek a monomerek eltűntek az EU piacáról. A szóvivő szerint a regisztrációs eljárásban nem kellene új követelményeket kitalálni vagy bonyolult regisztrációs dossziékat követelni az olyan műanyagokról, amelyeket a világ többi részén egyszerű előírások alapján veszélytelennek minősítettek.

Az ugyancsak Brüsszel központú Európai Vegyipari Tanács (**Cefic, European Chemical Industry Council**) elnöke, *Giorgio Squinzi* szerint az **Európai Bizottság-**

nak (EB) az elmúlt év vegyipari innovációiról és a Reach-ról készített jelentése is ezt igazolja. A kérdésekre adott válaszadók 63%-a az állította, hogy a Reach elvonja a forrásokat az innovációtól; 43% vélte kifejezetten negatív hatásúnak és csak 13% pozitív hatásúnak a programot. Az EB azzal érvelt, hogy ezek rövid időtartamú hatások, amelyek hosszabb idő alatt kedvezővé válnak, ha újrászervezik a kutatási programokat. *A Reach követelményeinek teljesítése mindenesetre eddig több mint 2 milliárd EUR-ba került*, pedig még csak az első regisztrációs határidőn vannak túl. Ez két dologra mutat rá: a költségek nagyon magasak, a kis és közepes méretű vállalatoknak pedig meg kell találniuk a lehetőségeket a felesleges költségek lefaragására. Az elnök úgy nyilatkozott, hogy a Cefic végre akarja hajtani a programot, de a második és a harmadik fázis különösen nagy terheket ró a kis és közepes vállalatokra, és ezeket valamilyen módon segíteni kell.

A brüsszeli Európai Műanyag-feldolgozók Társulása (**EuPC, European Plastics Converters Association**) több mint 55 ezer műanyag-feldolgozó, kompaundáló, meszterkeverék-gyártó és hulladékfeldolgozó vállalatot képvisel. A Társulás egészségügyi, biztonsági és környezeti igazgatója, *Walter Claes* arra intett, hogy különös figyelmet kell szentelni a korlátozó és engedélyezési folyamatoknak. Mindkettő veszélyeztetheti a műanyagok visszaforgatásának jövőjét Európában. A műanyagok visszanyerésekor is érvényesíteni kell a Reach elveit. Ha Európa újrahasznosító társadalommá akar válni, már ma gondoskodni kell arról, hogy a következő évek hulladékában csak megengedett vegyi anyagok legyenek. Az igazgató azonban elismerte, hogy a Reach jelenlegi helyzetében számos olyan probléma van, amelyet gyorsan és kielégítően meg kell oldani. A gyártóknak a regisztrációs kérelem benyújtásához korábbi leírásokat, általános expozíciós adatokat is fel kell használniuk. Segítséget nyújthatnak ebben a biztonsági adatlapok (SDS, Safety Data Sheet), amelyek a reciklálók számára is hasznosak lehetnek.

A Reach különböző és bonyolult terheket rótt a műanyagiparra a londoni Brit Műanyag szövetség (**British Plastics Federation**) egyik igazgatója, *Philip Law* szerint is. Különösen nehéz dolguk volt az alapanyagok és az adalékok előállításainak és importálásainak, mert nekik kellett vegyi anyagaikat elsőként regisztráltatniuk. A feldolgozókra (fröccsöntőkre, csomagolóeszközöket gyártókra) is újabb bürokrációs terhek hárulnak, ha regisztrációs kötelezettségük van. A Reach értelmében a teljes gyártási láncon belül kötelezővé válik a kommunikáció, és ez minden résztvevőtől újabb erőfeszítést követel.

Dolgozik az ECHA

A Reach első fázisában 2010. december 1.-ig kellett benyújtani az ECHA-hoz az évi 1000 tonnánál nagyobb mennyiségben előállított vagy importált vegyi anyagok, ill. az évi 100 tonnánál nagyobb mennyiségben előállított vagy importált CMR (karcinogén, mutagén vagy a reprodukcióra ható) anyagok regisztrációs kérelmét. Ezek értékelése folyamatban van, a szigorú ellenőrzés és több bizottság véleményezése után a vegyi anyagot „autorizálják”, azaz engedélyezik használatát vagy korlátozzák, esetleg

teljesen eltiltják alkalmazását. A kockázatot jelentő anyagokat a *Reach XVII. függelékében* sorolják fel. Ebben a függelékben jelenleg 59 kategória és több mint 1000 anyag szerepel. Az itt felsorolt anyagokat a regisztrációra kötelezett vállalatoknak nem kell további vizsgálatoknak alávetni.

A korlátozottan felhasználható anyagok között szerepel a következő hat PVC-lágyítóként alkalmazott ftalát is:

- DEHP, di-2-etil-hexil-ftalát,
- DBP, dibutil-ftalát,
- BBP, benzil-butyl-ftalát,
- DINP, diizononil-ftalát,
- DNOP, di-n-oktil-ftalát,
- DIDP, diizodecil-ftalát.

Az illetékes dániai hatóságok 2011-ben további korlátozást javasoltak a DEHP, DBP, BBP és DIBP (diizobutil-ftalát) lágyítóra. A Kockázatértékelő Bizottság (**RAC, Committee for Risk Assessment**) azonban úgy vélte, hogy a benyújtott adatok nem indokolják a szigorítást, a jelenlegi előírások megfelelő biztonságot szavatolnak. Ezt alátámasztja az ECHA Társadalmi-gazdasági elemző bizottsága (**SEAC, Committee for Socio-economic Analysis**), amelynek felmérései szerint a kérdéses ftalátok felhasználása az elmúlt évek alatt folyamatosan csökkent, és ez az irányzat várhatóan folytatódik. A RAC hangsúlyozta, tudatában van annak, hogy a felsorolt ftalátok mindegyikének van bizonyos antiandrogén hatása, de együttes alkalmazásuk fokozott kockázatát eddig nem bizonyították. Egyébként ez volt az első olyan értékelés a REACH történetében, amikor több anyag együttes hatását mérlegelték.

A dán kormány az EU döntése ellenére betiltotta az országban a négy ftalát alkalmazását. Az állítja, hogy megfelelően dokumentálta azt, hogy hosszú időtartamú kitettség mellett ezek a ftalátok férfiak sterilizációját és lányok korai pubertását okozhatják, és nem vállalja fel azt a kockázatot addig, amíg ennek ellenkezőjéről teljesen meggyőző bizonyíték nem születik. A dán miniszterasszony és az EU között vita alakult ki, a miniszter azt állítja, hogy akadémiai kutatási eredmények vannak a kezében, és a hazai illetékes bizottság biztosította arról, hogy ha EU-bíróskodás elé kerül az ügy, a perben ő lesz a nyertes. Az EB kijelentette, hogy folytatja a dániai fejlemények megfigyelését, és szükség esetén „megfelelő lépéseket” tesz a per ügyében.

Az ECHA-nak van egy *CoRAP listája* is. Ebben azokat az anyagokat sorolják fel, amelyek ügyében három év alatt a **Community Rolling Action Plan** keretében megfelelő vizsgálatok alapján döntést kell hozni. A 2013–2015 közötti lista egyik vegyi anyaga a *TDI (toluolén-diizocianát)*, amely a poliuretángyártás egyik fontos alapanyaga. A CoRAP listán szereplő anyagokról joggal feltételezik, hogy kockázatot jelentenek az emberi egészségre és a környezetre, de ez nem jelenti azt, hogy biztosan rákerülnek a nagy kockázatot jelentő és erősen korlátozandó vegyületek listájára, bár ennek is van valószínűsége. A TDI ügyében néhány hónapon belül várható döntés. Ehhez meg kell várni a lengyelországi Vegyi Anyagok és Készítmények Hivatalának (**Polish Bureau for Chemical Substances and Preparations, Lodz**) eredményeit.

Valószínűleg teljes tiltás vonatkozik majd a *kadmiumra*, amelyet korábban PVC stabilizálására és színezékekben alkalmaztak. A kadmium szerepel a Reach XVII függelékében felsorolt vegyi anyagok között, de alkalmazását eddig csak 16 anyagban tiltották meg. A tilalmat alighanem valamennyi műanyagra kiterjesztik. Az európai PVC-gyártók már hosszabb idő óta kiiktatták a kadmiumot az ólommal együtt a műanyaggyártásból, de mindkét fém, illetve ezek vegyületei előfordulhatnak az EU-n kívülről importált termékekben.

A Horizon 2020 kutatási és innovációs keretprogram és a Reach

Az EU 2014–2020 között 80 milliárd EUR-t szán a *Horizon 2020* nevű keretprogramra, amelynek célja, hogy megindítsa a gazdaság növekedését és növelje a munkahelyek számát Európában, és ezáltal növelje az EU versenyképességét a világgazdaságon belül. A program keretében a műanyagok fejlesztését is jelentős összeggel támogatják. Különös figyelmet fordítanak majd arra, hogy a más EU-programok (pl. a kohéziós alapok révén végzett regionális fejlesztések) keretében folyó kutatásokat koordinálják. Ki akarják használni a regionális kutatási-fejlesztési kapacitásokat és növelni akarják a szegényebb térségek innovációs készségét. A tagállamok kormányfői az Európai Tanács ülésén megállapodtak abban, hogy az EU költségvetésének 2014–2020 közötti 3%-os csökkenése ellenére elindítják a *Horizon 2020* programot a gazdasági növekedés érdekében.

Az ECHA máris hallatta a hangját a programmal kapcsolatban. Arra figyelmeztette a majdani részt vevő vállalatokat, hogy idejében kérjék a szóba jöhető anyagok autorizálását a Reach szabályai szerint. Valószínűleg lesznek közöttük részben rákkeltők [pl. *formaldehid*, *MDA* (4,4'-metilén-dianilin), *MOCA* (4,4'-metilén-bisz-2-klór-anilin), amelyeket polimerek térhálósítására alkalmaznak] vagy hatással vannak a reprodukcióra [pl. *Diglyme* (bisz-2-metoxi-etil-éter), amelyet a műanyaggyártásban, *DMAC* (N,N-dimetil-acetamid), amelyet szintetikus szálak, filmek, membránok oldószereként használnak]. Ezekre speciális alkalmazási engedélyt kell kérni.

Az ECHA konzultál a **BASF** képviselőivel is, akik az *1,2-epoxi-bután* jelenlegi minősítésének megváltoztatását kérik. Ezt a vegyi anyagot a polimergyártásban nagy mennyiségben monomerként alkalmazzák. Eddigi minősítése szerint veszélyes a vizes környezetben. A német tárgyalófelek szerint újabb kutatások igazolják, hogy ez az anyag könnyen biodegradálható, és ezt a tényt a korábbi minősítésben nem vették figyelembe.

Összeállította: Pál Károlyné

Osborn, A.: Industry nerves show as Reach deadline looms = European Plastics News, 39. k. 11. sz. 2012. p. 9.

REACH Restricted Substances List (RLS) = www.cirs-reach.com

Proposal to restrict four classified phthalates under REACH not justified = ECHA/PR/15 Press Release, Helsinki, 15 June 2012, <http://echa.europa.eu>

Yeomans, M.: Denmark bans four phthalates, despite EU decision = Cosmetic Designs, 2012. aug. 29. <http://safecosmetics.org>

www.quattroplast.hu

European Union agency preparing to rule on TDI = Plastics News, 2013. márc. 8. www.plasticsnews.com

Europe mulls total ban on cadmium in plastics = Plastics News, 2013. jan. 15., www.plasticsnews.com

The EU framework programme for research and innovation = <http://ec.europa.eu/horizon2020/index>

Nuthall, K.: EU backs Horizon 2020 plastic research budget = Plastics & Rubber Weekly, 2013. márc. 23., www.prw.com

Egyes műanyagipari adalékok szabályozása

Az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (**EFSA, European Food Safety Authority**) CEF munkacsoportja (Panel on Food Contact Materials, Enzymes, Flavourings and Processing Aids) vizsgálta azoknak az ízesítőanyagoknak, enzimeknek, feldolgozási segédanyagoknak a hatását, amelyeket élelmiszerek csomagolóanyagaiba adagolnak nedvesség és folyadék abszorbeálása céljából.

A bizottság megállapította, hogy a nátrium-karboxi-metil-cellulóz és a bentonit biztonságos, és adagolási határérték nélkül használható a csomagolásokban, míg az alumínium-kálium-szulfát-dodekahidrátot 4 %(m/m)-ig nátrium-karboxi-metilcellulózzal (50–90%) és bentonittal (10–30%) együtt lehet használni. Hangsúlyozták, hogy az abszorberek nem érintkezhetnek közvetlenül az élelmiszerekkel és figyelni kell az adalékok folyadékabszorpciós kapacitására is.

A CEF foglalkozott egy vas(II)-vel módosított oxigénelnyelő bentonittal is (FCM Substance 1003), amely egy vagy többretegű élelmiszeripari vagy illatanyagot tartalmazó poliolefinfóliákba vihető be maximálisan 15%-os mennyiségben, ha az adalék nem kerül közvetlen érintkezésbe folyékony élelmiszerral, ill. az adalék nem tud behatolni a szilárd élelmiszerbe.

Az Európai Vegyipari Ügynökség (**ECHA, European Chemicals Agency**) – a Dán Környezetvédelmi Ügynökség (**Danish Environmental Protection Agency**) tanulmányára hivatkozva – megállapította, hogy a biszfenol-A ártalmas lehet az ember egészségére és a környezetre. Ezért ezt a vegyi anyagot felvette a tagországokban a következő három évben alaposabb vizsgálatnak alávetendő anyagok listájára (CoRAP, Community Rolling Action Plan).

Az EU illetékes miniszterei támogatják azoknak a CE (Conformité Européenne = európai megfelelés) biztonsági szabványoknak a kidolgozását, amelyek olyan fogyasztói termékekre vonatkoznak, amelyeket Európa szerte széles körben forgalmaznak. (A CE jelzés szavatolja, hogy a termék megfelel az EU-direktívákban meghatározott követelményeknek.)

O. S.

EFSA ruling on absorbent materials in food packaging = European Plastics News, 39. k. 11. sz. 2012. p. 8.

<http://ce-jeloles.hu>

www.quattroplast.hu